

high schools. *International Journal of Information and Education Technology*. 2022. 12(7). P. 691–695. DOI: <https://doi.org/10.18178/ijiet.2022.12.7.1672>.

38. Petrov P. D., Atanasova T. V. The effect of augmented reality on students' learning performance in STEM education. *Information*. 2020. 11(4). P. 209. DOI: <https://doi.org/10.3390/INFO11040209>.

39. Reeves L. E., Bolton E., Bulpitt M., Scott A., Tomey I., Gates M., Baldock R. A. Use of augmented reality (AR) to aid bioscience education and enrich student experience. *Research in Learning Technology*, 2021. 29. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.25304/rlt.v29.2572>.

40. Rodríguez F. C., Frattini G., Krapp L. F., Martinez-Hung H., Moreno D. M., Roldán M., Salomón J., Stenkoski L., Traeger S., Dal Peraro M., Abriata L. A. MolecuLARweb: A web site for chemistry and structural biology education through interactive augmented reality out of the box in commodity devices. *Journal of Chemical Education*, 2021. 98(7). P. 2243–2255. DOI: <https://doi.org/10.1021/acs.jchemed.1c00179>.

41. Stepanyuk A. V., Mironets L. P., Olendr T. M., Tsidylo I. M., Stoliar O. B. Methodology of using mobile Internet devices in the process of biology school course studying. *CTE Workshop Proceedings*, 2020. 7, P. 535–547. DOI: <https://doi.org/10.55056/cte.403>.

42. Stepanyuk A., Soroka O., Olendr T., Mishchuk N., Hrytsai N., Yagenska H., Zhyska H., Barna L., Moskalyuk N., Hladiuk M., Symchak R. Implementation of modern trends of Ukrainian educational policy in the process of future natural sciences teachers training. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 2024. 8(11). P. 9072. DOI: <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i11.9072>.

43. Verdes A., Navarro C., Álvarez-Campos P. Mobile learning applications to improve invertebrate zoology online teaching. *Invertebrate Biology*, 2021. 140(1). P. 12321. DOI: <https://doi.org/10.1111/ivb.12321>.

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 20.11.2025 р.

Прийнято редакцією 20.12.2025 р.

Опубліковано 30.12.2025 р.

УДК 378.016:641.56 (043.5)

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-3-59-176-182

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Бірюк Людмила Яківна

доктор педагогічних наук, професор

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: kafpipo@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-4940-4228

Солод Ігор Сергійович

аспірант кафедри педагогіки і психології початкової освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: solod470@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-9379-5744

У статті здійснено всебічний аналіз особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності учнів початкової школи та окреслено специфічні педагогічні умови, що забезпечують ефективність цього процесу. Розкрито зміст поняття «здоров'язбережувальна компетентність» у контексті сучасних освітніх вимог та акцентовано увагу на важливості раннього формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я. Окремо проаналізовано чинники, що впливають на збереження і зміцнення фізичного, психічного та соціального благополуччя дітей молодшого шкільного віку. Показано роль учителя, освітнього середовища та організації навчальної діяльності у створенні умов, сприятливих для гармонійного розвитку та формування корисних навичок здорового способу життя. У статті також розглянуто сучасні педагогічні технології, інтерактивні методи та форми роботи, які сприяють розвитку свідомого ставлення учнів до здоров'я, формуванню в них життєвих умінь і практичних навичок його збереження. Окреслено перспективи подальших досліджень і можливості вдосконалення здоров'язбережувального освітнього середовища в початковій школі.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальна компетентність, початкова школа, педагогічні умови, формування, особистість, освіта, розвиток, валеологічне виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів початкової школи є однією з ключових у сучасній педагогічній науці, адже вона безпосередньо пов'язана з якістю життя майбутнього покоління, його фізичним, психічним і духовним розвитком. У сучасних умовах зростає потреба у створенні такої освітньої системи, яка не лише передавала б знання, а й сприяла збереженню та зміцненню здоров'я дитини, формуванню в неї свідомого ставлення до власного способу життя.

У наукових працях дослідників, зокрема В. Байденка, Т. Бойченко, В. Горашук, М. Гриньової,

В. Оржеховської, А. Міненок та інших, визначено основні напрями й підходи до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. Науковці підкреслюють, що ефективна реалізація цього процесу потребує поєднання педагогічних, психологічних, соціальних і медичних засад, що забезпечують комплексний підхід до виховання здорової особистості.

Здоров'язбережувальний підхід у початковій школі розглядається як сукупність педагогічних умов і технологій, спрямованих на розвиток у дитини ключових компетентностей – знанневих, ціннісних, діяльнісних і поведінкових, які формують її готовність до свідомого вибору здорового способу життя. Реалізація цього підходу сприяє становленню цілісної, гармонійно розвиненої особистості, здатної відповідально ставитися до власного здоров'я та активно впливати на оздоровлення соціального середовища.

Вступ. Здоров'я людини та її гармонійний розвиток є основою стабільності, добробуту й поступального розвитку держави. Важливим напрямом суспільного поступу, що ґрунтується на гуманістичних і демократичних принципах, має стати інтеграція систем освіти та охорони здоров'я, адже саме вона забезпечує формування всебічно розвиненої, свідомої особистості. Процес навчання школярів основ здоров'язбереження в межах освітньої системи передбачає не лише засвоєння теоретичних знань і життєво необхідних компетентностей, а й формування ціннісного ставлення до власного здоров'я. Результатом цього процесу має бути сформована в учнів здатність самостійно піклуватися про свій фізичний і психічний стан, здійснювати профілактичні, діагностичні, реабілітаційні чи корекційні дії відповідно до життєвих потреб.

Актуальність дослідження. Питання збереження та зміцнення здоров'я людини завжди посідало провідне місце в соціальному, економічному й культурному розвитку суспільства, оскільки воно тісно пов'язане з рівнем добробуту, продуктивності праці та якістю життя населення. Особливої значущості ця проблематика набуває, коли йдеться про дітей, адже саме в молодшому шкільному віці формується основа для набуття необхідних навичок, умінь і цінностей, спрямованих на збереження власного здоров'я та ведення здорового способу життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових праць і методичних видань демонструє, що проблема формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів розглядається в багатовимірному дискурсі, що охоплює теоретичні, методичні та прикладні аспекти. Теоретичні підходи, представлені в роботі Т. Андрющенко (2012), спрямовані на осмислення здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічної проблеми: автор обґрунтовує її соціально-ціннісну значущість, визначає основні компоненти компетентності та підкреслює необхідність системного підходу у формуванні відповідних умінь у школярів. Цей концептуальний фундамент задає орієнтири для подальших емпіричних досліджень і програмних рішень.

Методичні напрацювання О. Ващенко (2012) і колективне видання за редакцією О. Колонькової та О. Литовченко (2009) спрямовані на практичну реалізацію здоров'язбережувальних завдань у шкільній практиці.

Науковці наголошують, що основою здоров'язбережувальної компетентності є єдність чотирьох складників: *ціннісно-мотиваційного* (усвідомлення значущості здоров'я як життєвої цінності), *когнітивного* (знання про здоров'я та фактори, що на нього впливають), *діялісно-поведінкового* (уміння застосовувати отримані знання на практиці) та *рефлексивно-оцінного* (уміння аналізувати власну здоров'язбережувальну діяльність та інших учасників освітнього процесу).

Отже, наведені праці формують надійну платформу для подальшої наукової роботи та практичних упроваджень, поєднуючи теоретичні передумови, методичні напрацювання й нормативні орієнтири. Водночас подальший розвиток поля вимагає посиленої емпіричної верифікації запропонованих підходів і міжсекторальної координації з метою створення системного, масштабованого механізму формування здоров'язбережувальної компетентності в молодших школярів.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування значущості формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів початкової школи як важливого напрямку їхнього всебічного розвитку та соціалізації. Дослідження спрямоване на визначення й аналіз педагогічних умов, які забезпечують ефективне формування у молодших школярів знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, необхідних для усвідомленого збереження, зміцнення та відтворення власного здоров'я. Особлива увага приділяється розкриттю ролі освітнього середовища, діяльності педагога та інтеграції здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес початкової школи, що сприятиме розвитку гармонійної, фізично та духовно здорової особистості.

Виклад основного матеріалу. Здоров'я вважається базисною характеристикою людського життя. Сучасні дослідники пов'язують здоров'я з поняттям «якість життя». Здоров'я – це така якість життєвого процесу, коли воно закономірно і оптимально здійснюється в природному, і соціальному середовищі, та збагачується необхідним внутрішнім світом конкретної людини. Для людини воно виступає адекватним гігієнічним середовищем і здоровим способом життя [4]. Розглядаючи здоров'я як життєвий процес, можна говорити про нього стосовно до будь-якої людини і до будь-якого відрізка її життєвої біографії, а також до

суспільства в цілому: здоров'я суспільства, здоров'я нації та здоров'я підрастаючого покоління.

Молодший шкільний вік є найважливішим етапом у формуванні основ здорового способу життя дитини. Саме в цей період закладаються базові уявлення, звички та цінності, що визначають подальше ставлення людини до власного здоров'я. У початковій школі відбувається активна трансформація педагогічної парадигми, спрямована на формування не лише знань, умінь і навичок, а й цілісного, гармонійного розвитку особистості.

З огляду на це основне завдання вчителя Нової української школи полягає не просто в передачі готової інформації, а у створенні сприятливого освітнього середовища, у якому дитина навчається самостійно мислити, приймати відповідальні рішення та піклуватися про власне фізичне й психічне благополуччя.

У сучасному суспільстві рівень здоров'я тісно пов'язаний із рівнем освіти: чим вищий освітній рівень окремої особи чи соціальної групи, тим кращими є показники їхнього фізичного та психологічного стану. Тому питання збереження і зміцнення здоров'я підрастаючого покоління стає одним із ключових завдань освіти.

Здоровий спосіб життя є показником цивілізованості суспільства й мірою гуманності окремої людини. Він ґрунтується на усвідомленні здоров'я як найвищої життєвої цінності, а також передбачає дотримання принципів раціонального харчування, фізичної активності, гігієни, духовного розвитку та гармонійних стосунків із природою і соціумом.

Таким чином, завдання формування, збереження та зміцнення здоров'я дитини мають вирішуватися насамперед педагогічними засобами. Це включає не лише інформування учнів, а й формування у них практичних умінь, навичок і життєвих орієнтирів, що сприяють усвідомленню здоров'я як пріоритетної особистісної й суспільної цінності.

Сучасна освітня система України розвивається в умовах активного впровадження інновацій та компетентнісного підходу. У цьому контексті особливого значення набуває формування в учнів початкової школи здоров'язбережувальних умінь і навичок, які мають стати невід'ємним складником навчального процесу.

Згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, здоров'язбережувальна компетентність визначається як *здатність учня застосовувати в конкретних життєвих ситуаціях комплекс знань і навичок, спрямованих на збереження власного здоров'я та об'єктивне ставлення до здоров'я інших*. Інакше кажучи, здоров'язбережувальна компетентність – це поєднання знань, практичних умінь, особистісних якостей і ціннісних орієнтацій, що забезпечують здатність школяра свідомо підтримувати й зміцнювати своє здоров'я як під час навчання, так і в повсякденному житті.

У сучасному освітньому просторі досліджуваний вид компетентності виходить далеко за межі суто медико-валеологічних знань. Він передбачає практичне застосування теоретичних знань, володіння методиками самозбереження, профілактики захворювань і формування навичок здорового способу життя. Як зазначає Т. Андрющенко, важливо не лише надавати дітям знання про здоров'я, а й формувати в них відповідальне ставлення до нього – власного й чужого, а також створювати умови для розвитку життєвих навичок, спрямованих на його зміцнення.

У своєму дослідженні ми трактуємо поняття *«формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів»* як цілеспрямований освітній процес з метою розвитку позитивної мотиваційно-ціннісної, когнітивної, діяльнісно-поведінкової, рефлексивно-оцінної орієнтації на здоровий спосіб життя. Він передбачає оволодіння учнями необхідними знаннями і вміннями для організації здоров'язбережувальної діяльності, набуття власного досвіду збереження здоров'я, а також формування особистісних якостей, що сприяють зміцненню фізичного та психічного благополуччя. Реалізація цього процесу здійснюється за допомогою оздоровчих методик та здоров'язбережувальних технологій з урахуванням особливостей функціонування сучасних шкільних закладів.

Критеріями сформованості здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів виступають:

- ціннісний;
- когнітивний;
- діяльнісний;
- оцінний.

Показники ціннісного критерію охоплюють:

- стійку позитивну мотивацію до опанування здоров'язбережувальною компетентністю;
- усвідомлення власних потреб, інтересів і цінностей щодо здоров'я;
- здатність оцінювати умови, необхідні для здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Показники когнітивного критерію передбачають:

- рівень засвоєння знань про складові здоров'я та здорового способу життя;
- розуміння сутності здоров'язбереження й особливостей здоров'язбережувальної діяльності;

- знання методів, методик і технологій оздоровлення.

Показники діяльнісного критерію включають:

- уміння організувати та здійснювати здоров'язбережувальну діяльність;
- здатність підвищувати рівень рухової активності молодших школярів;
- уміння добирати і застосовувати різноманітні форми та методи зміцнення здоров'я.

Показники оцінного критерію охоплюють:

- знання критеріїв та показників аналізу своєї здоров'язбережувальної діяльності та інших;
- уміння аналізувати стан власного здоров'я та здоров'я інших.

Відтак, формування уявлень про здоровий спосіб життя, зміцнення та охорону здоров'я молодших школярів є важливим напрямом освітньої діяльності та підготовки до проведення тематичних заходів. Поєднання освітніх і санітарно-профілактичних заходів сприяє розвитку в дітей необхідних навичок турботи про власне здоров'я. Ефективність цього процесу забезпечується системною взаємодією вчителя, учнів і батьків, а також побудовою освітнього процесу на принципах гуманізації, диференціації та психологізації.

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел виокремлено такі принципи:

1. *Принцип особистісного розвитку* – передбачає виховання молодших школярів на основі знань і власного досвіду, з урахуванням закономірностей розвитку особистості.
2. *Принцип безперервності розвитку* – забезпечує цілісність і послідовність змісту, форм та методів виховної роботи, спрямованої на фізичний і духовний розвиток учнів.
3. *Принцип цілісності* – передбачає гармонійне охоплення всіх сфер розвитку особистості: емоційно-чуттєвої, пізнавальної та вольової.
4. *Принцип особистісно орієнтованого підходу* – забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу та спрямований на збереження здоров'я кожної дитини.
5. *Принцип самоорганізації та саморозвитку* – пов'язаний зі свідомим вибором дитиною життєвих установок, розвитком навичок самопізнання, саморегуляції, самоконтролю та самокорекції, а також формуванням потреби в здоровому способі життя.

Аналіз змісту сучасних здоров'язбережувальних технологій дає можливість виокремити подані нижче групи.

1. Технології, спрямовані на створення безпечних і комфортних умов перебування та навчання в школі, включно з раціональною організацією освітнього процесу, дотриманням гігієнічних норм та оптимальним співвідношенням навчального та фізичного навантаження.
2. Оздоровчі технології, що зміцнюють фізичний стан дітей: фізичні вправи, фізіотерапія, гімнастика, масаж, ароматерапія, загартування, фітотерапія, музична терапія тощо.
3. Технології навчання здоров'ю, які формують гігієнічні навички та навички здорової поведінки.
4. Технології формування життєвих навичок, зокрема розвиток уміння керувати емоціями, уникати конфліктів, здійснювати профілактику травматизму, запобігати зловживанню психоактивними речовинами, а також формування відповідального ставлення до статевого виховання.

Означені технології реалізуються через їх включення до відповідних тем з метою реалізації під час вивчення навчальних предметів, введення нових дисциплін до варіативної частини навчального плану початкової ланки освіти, організацію факультативних занять та додаткової неформальної освіти (гуртки, здоров'язбережувальні та спортивні акції тощо).

Не менш важливою є культура здоров'я, що формується через виховання особистісних якостей, що сприяють збереженню й зміцненню здоров'я, усвідомленню його як цінності, посиленню мотивації до здорового способу життя та відповідальності за власне здоров'я й здоров'я близьких.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та вивчення досвіду роботи вчителів-практиків вважаємо за доцільне виокремити такі педагогічні умови формування навичок здоров'язбереження молодших школярів:

- інтеграція ціннісно орієнтованих знань у зміст початкової освіти;
- усвідомлене засвоєння учнями знань про здоров'я та здоровий спосіб життя;
- розроблення та впровадження в освітній процес інтегрованих курсів, факультативів і додаткових занять, що спрямовані на формування культури здоров'я;
- активне залучення учнів до позакласної діяльності, що сприяє поглибленню знань про здоровий спосіб життя та формує особисту мотивацію школярів дотримуватися його норм;
- використання інтерактивних методів навчання, що забезпечують ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей молодшого шкільного віку.

Успішність формування здоров'язбережувальної компетентності в молодших школярів залежить від правильно обраної педагогічної системи, що ґрунтується на спільній діяльності вчителя, психолога, батьків і самих школярів. Ефективна взаємодія в процесах навчання, спілкування та пізнання дає змогу розглядати здоров'я як важливу життєву цінність [5].

До показників здоров'язбережувальної компетентності дослідники також відносять і життєві навички, які сприяють здоровому способу життя. Зокрема, до ключових складників здоров'я (фізичної, соціальної, духовної та психічної сфер) включають і такі навички:

- 1) *життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю:*
 - раціональне харчування;
 - достатня рухова активність;
 - дотримання санітарно-гігієнічного режиму праці та відпочинку.
- 2) *життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю:*
 - ефективне спілкування;
 - емпатія та співчуття;
 - уміння розв'язувати конфлікти;
 - навички безпечної поведінки у ситуаціях тиску, погроз, дискримінації;
 - готовність до співпраці й командної взаємодії.
- 3) *життєві навички, що сприяють духовному й психічному здоров'ю:*
 - самоусвідомлення та адекватна самооцінка;
 - уміння аналізувати проблеми й приймати рішення;
 - постановка життєвих цілей і планування власного розвитку;
 - самоконтроль і саморегуляція;
 - мотивація досягнення успіху та розвиток сили волі.

Варто підкреслити, що ефективність роботи з формування основ здорового способу життя залежить від того, наскільки добровільною, логічною та внутрішньо прийнятною вона є для самої дитини.

Висновки. Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів є надзвичайно актуальною в умовах сучасних соціальних викликів, реформування освітньої галузі та суттєвого зростання ризиків для фізичного, психічного й соціального благополуччя дітей. Її розв'язання передбачає комплексний підхід, спрямований на розвиток у здобувачів освіти позитивної мотиваційно-ціннісної спрямованості на здоровий спосіб життя, формування сталих переконань щодо цінності здоров'я як базової життєвої потреби та пріоритету особистісного розвитку. Важливо забезпечити оволодіння учнями системою знань і практичних умінь, необхідних для організації здоров'язбережувальної діяльності, розвиток навичок саморегуляції та самооцінювання власного стану, а також набуття реального досвіду виконання оздоровчих дій у повсякденних ситуаціях.

Не менш важливим є розвиток особистісних якостей школярів – відповідальності, свідомості, самостійності, наполегливості, толерантності та емоційної стійкості, що виступають психологічним підґрунтям для підтримання здорового стилю життя. Реалізація зазначених завдань можлива за умови використання сучасних оздоровчих методик та здоров'язбережувальних технологій, адаптованих до особливостей функціонування закладів загальної середньої освіти, зокрема початкової школи. До таких технологій належать фізкультурно-оздоровчі комплекси, дихальна та релаксаційна гімнастика, інтерактивні форми навчання, елементи валеологічної освіти, психолого-педагогічні підтримувальні практики, а також організація безпечного, комфортного й сприятливого освітнього середовища.

Таким чином, особливої ваги набуває формування в дитини усвідомлення того, що збереження та зміцнення власного здоров'я є сферою її особистої відповідальності. Це передбачає достатній рівень розуміння закономірностей формування, підтримання, відновлення та захисту здоров'я, а також здатність застосовувати принципи здорового способу життя у повсякденній діяльності – у навчанні, відпочинку, спілкуванні з однолітками та організації власного часу. Системна робота з формування здоров'язбережувальної компетентності в молодшому шкільному віці створює фундамент для всебічного розвитку особистості та забезпечує підґрунтя для відповідальної поведінки в майбутньому.

Перспективи подальших досліджень. До перспектив подальшого дослідження означеної теми відносимо визначення методичних основ формування досліджуваної компетентності учнів початкових класів.

Список використаної літератури

1. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2012. № 7. С. 123–127.
2. Ващенко О. М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра : навч.-метод. посіб. Кам'янець Подільський : Абетка, 2012. 192 с.
3. Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі / упоряд. О. Колонькова, О. Литовченко. Київ : Шкільний світ, 2009. 128 с.
4. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Міненко А. О., Ігнатенко С. А. Формування медико-валеологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах здоров'язбережувальної парадигми сучасного освітнього середовища. *Здоров'язбережувальний контент життєдіяльного середовища особистості* : монографія. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2020. С. 149–175.

EDUCATIONAL CONDITIONS FOR DEVELOPING HEALTH-SAFEGUARDING COMPETENCE IN PRIMARY SCHOOL PUPILS

Biriuk Lyudmila

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Solod Ihor

Postgraduate student at the Department of Pedagogy and Psychology of Primary Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The problem of developing health-saving competence in primary school pupils is one of the key issues in modern pedagogical science, as it is directly related to the quality of life of the future generation and its physical, mental, and spiritual development. In today's world, there is a growing need to create an educational system that not only imparts knowledge but also promotes the preservation and strengthening of children's health and the formation of a conscious attitude towards their own lifestyle.*

Purpose. *Theoretical justification of the importance of developing health-saving competence in primary school pupils as an important component of their comprehensive development and socialization. The study aims to identify and analyze the pedagogical conditions that ensure the effective formation of knowledge, skills, abilities, and value orientations in younger schoolchildren that are necessary for the conscious preservation, strengthening, and restoration of their own health. Particular attention is paid to revealing the role of the educational environment, the activities of the teacher, and the integration of health-saving technologies into the educational process of primary school, which will contribute to the development of a harmonious, physically and spiritually healthy personality.*

Methods. *Health preservation methods make it possible to distinguish the following types:*

- for staying, studying, and working at school, and those that address the tasks of rational organization of the educational process (taking into account age, gender, individual characteristics, and hygiene standards), the correspondence of educational and physical loads to the child's abilities; health-improving technologies – technologies aimed at strengthening physical health;
- for pupils/students to increase health potential (resources) (physical training, physiotherapy, aromatherapy, hardening, gymnastics, massage, phytotherapy, music therapy);
- health education technologies – teaching hygienic behavior;
- life skills development (emotion management, conflict resolution, etc.), injury prevention and substance abuse prevention, sex education.

Results. *The study found the following:*

1. *The essence of health-saving competence in primary school pupils was clarified, which includes motivational and value orientation towards a healthy lifestyle, a system of knowledge about health, practical skills for maintaining it, and personal experience of health-saving activities.*
2. *Criteria and indicators for the formation of this competence were identified, in particular: motivational and value-oriented, cognitive and intellectual, and practical and activity-oriented, which allows for a comprehensive assessment of the level of students' readiness for a healthy lifestyle.*
3. *Factors and conditions that influence the formation of a culture of health have been analyzed, among which pedagogical influences, family environment, educational space, and extracurricular activities play a leading role.*

Originality. *The study clarifies the concept of «health-saving competence of primary school pupils» and identifies the pedagogical conditions that ensure its effective formation. A generalized model for the formation of this competence in primary school has been developed, and methodological approaches to its implementation in the educational process have been substantiated.*

Conclusion. *The issue of developing health-saving competencies in younger schoolchildren is extremely relevant in the context of modern social challenges, educational reform, and a significant increase in risks to children's physical, mental, and social well-being. Solving this problem requires a comprehensive approach aimed at developing a positive motivational and value orientation towards a healthy lifestyle in students, forming lasting beliefs about the value of health as a basic life need and a priority for personal development. It is important to ensure that students acquire the knowledge and practical skills necessary to organize health-promoting activities, develop self-regulation and self-assessment skills, and gain real experience in performing health-promoting activities in everyday situations.*

Therefore, it is particularly important to instill in children the awareness that maintaining and strengthening their own health is their personal responsibility. This requires a sufficient level of understanding of the principles of forming, maintaining, restoring, and protecting health, as well as the ability to apply the principles of a healthy lifestyle in everyday activities—in learning, recreation, communicating with peers, and organizing one's own time. Systematic work on developing health-saving competencies in primary school-age children lays the foundation for comprehensive personal development and provides the basis for responsible behavior in the future.

Keywords: *health, health-saving competence, primary school, pedagogical conditions, formation,*

personality, education, development, valeological education

References

1. Andriushchenko, T. K. The formation of health-saving competence as a socio-pedagogical problem. Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University. 2012. No. 7. Pp. 123–127.
2. Vashchenko, O. M. Physical education and health activities during the school day for younger students: teaching and methodological guide. / O. M. Vashchenko, V. M. Yermolova, L. I. Ivanova, et al. Kamianets-Podilskyi: Abetka, 2012. 192 p.
3. Health-saving technologies in educational institutions / compiled by O. Kolonkova, O. Litovchenko. Kyiv: Shkilnyi Svit, 2009. 128 p.
4. The Concept of the New Ukrainian School. – Access mode: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Minenok, A. O., Ignatenko, S. A. Formation of medical and valeological competence of future primary school teachers in the context of the health-saving paradigm of the modern educational environment. Health-saving content of the personal living environment: monograph. Cherkasy: Publisher Chabanenko Yu. A., 2020. P. 149-175.

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 15.11.2025 р.

Прийнято редакцією 15.12.2025 р.

Опубліковано 30.12.2025 р.

УДК 373.2:37.018.43:502.7

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-3-59-182-190

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗА НАПРЯМОМ «РОЗВИТОК ПІЗНАННЯ ДОВКОЛИШНЬОГО СВІТУ»

Соловей Юлія Олександрівна

доктор філософії, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: solovey_yula@vu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-4778-7640

Бондар Вікторія Григорівна

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри дошкільної освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: bondarvikusy2017@vu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9928-9291

Панченко Оксана Олександрівна

доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: oksana-shpundra@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-8911-7544

У статті розглянуто питання інтеграції цифрових технологій під час планування та організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти за освітнім напрямом, який в Базовому компоненті дошкільної освіти визначений як «Дитина в природному довкіллі», а в проєкті Державного стандарту дошкільної освіти представлений під назвою «Розвиток пізнання довколишнього світу». Актуальність проблеми зумовлена стрімкою цифровізацією суспільства та необхідністю ефективного поєднання традиційних педагогічних підходів із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями для гармонійного розвитку дитини та формування природничо-екологічної компетентності. Проаналізовано сучасні наукові підходи, вітчизняний і зарубіжний досвід використання цифрових інструментів у дошкільній освіті, визначено можливості їх застосування для організації спостережень, дослідницької та творчої діяльності дітей у природному середовищі. Особливу увагу приділено методичним підходам до використання мультимедійних ресурсів, інтерактивних платформ та віртуальних екскурсій для збагачення досвіду дітей дошкільного віку. На основі спостережень та анкетування педагогів розроблено методичні рекомендації, що передбачають використання інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій, цифрових карт флори і фауни, мультимедійних ресурсів та електронних портфоліо для підвищення ефективності освітнього процесу. Результати дослідження підтверджують, що інтеграція цифрових технологій сприяє розвитку пізнавальної активності, творчого мислення, екологічної свідомості та навичок командної роботи в дітей дошкільного віку, забезпечуючи гармонійне поєднання інноваційних і традиційних методів навчання. Здобуті результати можуть бути використані педагогами для підвищення якості освітнього процесу та формування сталого екологічного світогляду дітей дошкільного віку.

Ключові слова: дошкільна освіта, планування освітнього процесу, цифрові технології, екологічне виховання дітей дошкільного віку, інтерактивні ресурси, освітній напрям «Розвиток пізнання довколишнього світу».

Постановка проблеми. Сучасна дошкільна освіта перебуває в умовах стрімкої цифровізації суспільства, що ставить перед педагогами нові виклики щодо організації та планування освітнього процесу.